

אנשי ריב

אורי אבנרי

העולם הזה

"בלי מורא - בלי משוא פנים" - הסיסמה שליוותה את "העולם הזה" עשרות שנים

שמלאו עשר שנים ליום בו הופיע בקיוסקים הגליון הראשון של העולם הזה בעריכת המערכת הנוכחית.

העולם הזה הוא שבועון ותיק, הקיים זה 23 שנה. אולם המערכת שאמצה לה לסמל את האריה הנושא את הסיסמה "בלי מורא - בלי משוא פנים", היא צעירה יותר. השבוע הגיעה ליום הולדתה העשירי.

הייתי יכול להתלונן על האיומים של פרמינג'ר, על ההשמצות של חושי, על מכת האגרוף של התוקפים האלמונים ועל מאמצי מכונית-התעמולה הישראלית ברומא, העסוקה כרגע זה במאמץ לשכנע את השבועון האיטלקי כי הילל ללא הצדקה חבורת נבלים. לא אעשה זאת, כי כל התופעות האלה אינן אלא הוכחות לכך כי ביום הולדתה העשירי חיה ותוססת מערכת זו כמו בשבוע הראשון שלה.

הטלפון צילצל בשעות הבוקר. מזכיר המערכת הרים את השפופרת. דיבר אליו קול אנגלי. "כאן פרד היפט, מחיפה. אני קצין העתונות של מר פרמינג'ר", אמר הקול, בבטחון העצמי של מושל קולוניאלי המדבר אל הנייטביס. "נודע לנו כי השגתם את העתק התסריט של אכסודוס. מר פרמינג'ר אמר לי להודיע לכם שאם תפרסמו אפילו שורה אחת מן התסריט, אנו נגיש נגדכם משפט עד הפרוטה האחרונה שלכם!"

מזכיר-המערכת הניח את השפופרת וחיך לעצמו. גליונות העולם הזה, שהכילו את הביקורת על התסריט ה"סודי", כבר היו ברחוב. עוד באותו יום הגיעה למערכת הידיעה כי פרמינג'ר הבהיל לארץ את פדי שאייבסקי, מטובי התסריטאים האמריקאיים, כדי לתקן את התסריט הבאנאלי, עד כמה שאפשר.

הביקורת העיתונאית הועילה, למרות האיומים — — —

— — — יום לפני כן קיים אבא חושי מסיבת-עתונאים בחיפה. הנושא היחיד: גילוי העולם הזה על אסון הכרמלית. בפני העתונאים, שעזרו לו עד לאותו רגע להשתיק את האמת, ניסה חושי לסתור את הגילויים, הצליח רק לאשרם בזה אחר זה, תוך השמצת השבועון שגילה אותם.

היה זה נצחון גדול. לא רק נצחון לעתון, אלא גם לקהל. כי באותו מעמד גילה חושי שנקט מעתה באמצעים מיוחדים נוספים כדי להגביר את בטיחות הנוסעים — הוכחה נוספת לערכה החיוני של ביקורת עתונאית בלתי-משוחדת — — —

— — — בערב אותו יום קרה מקרה בסביבות תל-אביב. סופרת, שהוזכרה בכתבת העולם הזה על אהבת-נשים, ספגה בחושך, ברחוב נידח, מכת-אגרוף מידי תוקפים אלמונים שהטיחו כלפיה: "זה כשכיל מה שכתבת בהעולם הזה!" — — —

— — — למחרת היום הגיע למערכת גליון של ל'אספרסו, השבועון החשוב ביותר באיטליה. הגליון הכיל מאמר מקיף על ישראל, מידי הנסיך ניקולה קאראצ'ולו, אחד מבעלי ומעורכי העתון. הנסיך הצעיר, שביקר לא מכבר בארץ כאורח מפא"י, הקדיש כשליש ממאמרו להעולם הזה. הוא שיבח את הקו הפוליטי של העתון, פירט את דיעותיו והגדירן כדעות הנכונות היחידות ששמע בארץ — — —

— — — כך התחיל השבוע הזה בחיי המערכת. שבוע רגיל, עם מנה רגילה של מתחות. שבוע בו גילה העתון גלויים והקשיב לאיומים, בו ערך חקירות וזכה להשמצות, בו הוזכר בשיחות ובדבריי-פולמוס ובויכוחים בלתי-ספורים בארץ וברחבי העולם. שבוע רגיל. מלבד פרט אחד: היה זה השבוע האחרון לפני

לנגד עיני עולה תמונה מן הימים ההם. הנה הישיבה המכרעת בכיתו של יעקוב גל, בשדרות ח"ן בתל-אביב, בה החלטנו על התוכנית הסופית למערכת החדשה. מתחת לשעון הקוקיה הקטן (משום מה אני זוכר אותו במיוחד), מעל ספלי-הקפה שהכינה לנו דינה אברך, אשתו של גל המנוח, החלפנו דעות על מהות השבועון, על תוכנו, על צורתו.

כן, רצינו לשנות ללא היכר את פני העתונות בארץ. רצינו לקרוא תגר על שלטון המפלגתיות. רצינו לתת בטוי לדור החיילים שחזר זה עתה משדות-הקרב של מלחמת-תש"ח, ושסלד באופן אינסטנקטיבי מפני הרוח שהשתררה בעורף. רצינו להיות עתון חי, לוחם, תוקפני. עתון שיגיד לכל אחד את האמת בפרצוף, ללא חשבון.

השער הקדמי — אפריל 1960. בשער זה, בדרך כלל, בא לידי ביטוי הצד הרציני-ענייני של העתון

לפני עשר שנים לא האמין בכך איש. כאשר נשמע קולנו בפעם הראשונה בארץ, לתדהמתם הרבה של כל הירחמיאלים, הם התנחמו בנחמה אחת! זה לא יימשך הרבה זמן.

תחילה התכוונו לומר שהעולם הזה עצמו לא יוכל להתקיים הרבה זמן. וכי כיצד אפשר היה לצפות כי שבועון בלתי-תלוי, ללא כסף וגב ציבורי, יוכל לעמוד מפני הלחץ הפיסי, הכלכלי והתעמולתי המרוכז שהופעל נגדו? הם קיוו שיעלם, כפי שנעלמו במדינה כל שאר הגורמים הבלתי-תלויים, ללא יוצא מן הכלל. משום מה לא נעלמו. וזה היה פלא.

אחר-כך שינו הירחמיאלים את תוכן תקוותם. העולם הזה אולי ימשיך להתקיים, אמרו, אבל הוא ישתנה. הבהורים הצעירים האלה יתבגרו. הם יתעשרו. הם יהיו בורגנים שבעים ומרוצים מעצמם. במשך כמה זמן יעזעזעו את העולם. אחר-כך יבוא הרגע בו ירצו לזכות בכיבודים, להתקבל לחברה ההגונה, להצטלם עם דוד בן-גוריון ולקבל פרס ישראל. הם ישנו את הטון. הם ירצו להשתכח במסגרת. הם ישתוקקו להקים בנין-פאר למערכת. מישוהו מהם ירצה לקבל מינוי דיפלומטי בבלגראד או בריו דה-דז'נירו. רק תנו לזמן לעשות את שלו.

אודה שלפני עשר שנים קונן פחד זה גם בליבי — יותר מכל חשש אחר. ידעתי שלא יצליחו לחסל אותנו במעשי-אלימות ובסחיטה. אולם שאלתי את עצמי: האם נוכל לעמוד בפני התנוונות ההדרגתית, הנופלת בחלקו של כל מפעל מצליח?

ראיתי לפני את הדוגמה המרתיעה של מעריב, שהחל את דרכו במאמרי ההתקפה הזועמים של עזריאל קרליבך נגד דוב יוסף, ושהפך בהדרגה לחיית-בית מאולפת ושמונה של המשטר. איך אפשר היה להימלט ממעגל-הקסמים של ביקורת בלתי-תלויה — תפוצה המונית — שביעות רצון עצמית — תשוקה לכיבודים ולהכרה רשמית — אבדן היעוד — התנוונות פנימית? ביום הולדתנו העשירי יש לנו הצדקה לביקורת עצמית רבה. אולם מפשע אחד זה אנו חפים: לא מכרנו את זכות בכורתנו. וזה הפלא השני.

אולי יש להודות על כך לאויבינו יותר מאשר לנו עצמנו. הם דאגו לכך שדריכותנו לא תפוג.

בעשר שנים אלה היו לנו חודשים יותר מתוחים וחודשים פחות מתוחים. אולם לא היה אף חודש אחד ללא מתיחות. מבין 526 הגלינות שהוציאה המערכת הנוכחית (ובכללם גליון זה), לא היה אף גליון אחד שלא נולד באווירה של מתח, דריכות, של אתגר.

על כן אנחנו אוהבים את העולם הזה. אני שואל את עצמי עתה: האם ידענו מראש שזה יהיה כך? האם תארנו לעצמנו אז, באפריל 1950, כי דרכנו תהיה רצופה קרבות והרפתקנות עד כדי כך? סבורני שלא.

סלומון, מיהרה להסתרק, והונצחה באותו רגע. ערב פירסום הכתבה הוזמנו עליידי מויש פרלמן, או ראש לישכת העתונות הממשלתית, כיום ראש שירותי-המודיעין. הוא ביקש מאתנו לגנוז את הכתבה. סירבנו. לפתע נעלמה הנימה הידידותית של השיחה. "אם תפרסמו את הכתבה הזאת," קרא, "אנחנו נילחם בכס עד חרמה. אנחנו נחרים אתכם. תחשבו טוב-טוב על מה שאתם עושים".

חשבנו טוב-טוב, ופירסמנו את הכתבה. עוד באותו יום ביטלה הממשלה את ההזמנה הקבועה של גליונות העולם הזה לחיילי צה"ל. היתה זאת הכרזת-מלחמה.

חודשים מעטים לאחר מכן באו למערכת כמה נכיי-מלחמה משותקים, ששכנו אז ב"ביתן 19". הם ביקשו את עזרת המערכת להשגת זכויותיהם — כפי עשו מאז אלפי מקופחים אחרים. יחד עמם הכינונו כתבה על מצבם — כתבה שגם היא היתה ביקורתית-מתונה, אך שהכילה כמה הערות על יחסו של הרמטכ"ל, יגאל ידן, לפרשה זו.

הפעם התערב ידן אישית. הוא אסר את פירסום הכתבה. העולם הזה (689) הופיע עם עמוד ריק, כמו בימי האנגלים, עם הסיסמה התנ"כית: "לכן המשכיל בעת ההיא יידום". באותו ערב ראינו במו עינינו את ההמשך. בשעת הפסקה בהצגת-בכורה באחד התיאטרונים ראינו את יגאל ידן קורא אליו את עורך השבועון הצבאי ומסביר לו ארוכות משהו. כעבור שבוע הופיעה באותו שבועון כתבה ארוכה על ביתן 19, רצופה דבריי-שבח לטיפולם הנאמן של הממשלה ושל יגאל ידן אישית.

פרשה זו, בשנה הראשונה לקיום המערכת, כבר הכילה את כל הסממנים של פרשות בלתי-ספורות אחרות שבאו בעקבותיה, בהריפות גוברת והולכת: התגרותנו בגדולי המדינה למען זכויות החלשים וחסרי-הישע, התגובה הנקמנית, והנסיון להשתיק את קולנו בכוח. התרגלנו במהרה למצב זה. הסתגלות מהירה זו היתה, אולי, ירושת השרות הצבאי, בו נפגשו ראשוני המערכת. הבינונו חיש מהר שנכנסנו למלחמה חדשה. ערכנו את כוחותינו הדלים כדי לעמוד בה.

היו הרבה חזיתות למלחמה זו — חזית של מעשי-אלימות וחזית של השמצה טוטאלית, חזית של סגירת מקורות-האינפורמציה וחזית של משפטים. אולם יש חזית אחת שלא דובר בה מעולם, אף שתוצאות המאבק בה היו מכריעות. זוהי החזית הכלכלית. נפוליאון אמר שהצבא צועד על קיבתו. עתון צועד על כיסו. העולם הזה לא נוהל מעולם מתוך חשבון בלעדי של צבירת רווחים. אולם היה ברור לנו כי כל העלילות וההרפתקאות של העולם הזה יגיעו לקץ מהיר אם לא נוכל לכסות את החשבונות.

★ ★ ★

היתה זאת חזית שקטה מאוד ופרוואית מאד. אבל אותם שלחמו בה היו הגיבורים האמיתיים של המיבצע ששמו העולם הזה.

אבל לא חלמנו לאן תוביל אותנו דרך זו. הרמו הראשון ניתן לנו כעבור עשרה שבועות. הכינונו כתבה תחת הכותרת "האם גיוס הבנות מיותר?" היא היתה ביקורתית, אך לא חריפה במיוחד. בהשוואה לסגנון העולם הזה בתקופה מאוחרת יותר, אף היתה כתבה מתונה.

ציפנו סידרת תצלומים שצולמה עליידי מקסים סלומון, שהיה אז צלם-המערכת. בין השאר כללה תצלום של חיילת מסתרקת במשרד-צבאי. תצלום זה הוסיף שמן על המדורה — כי משרד-הבטחון טען לאחר-מכן שביימנו את התמונה בזרז, כדי להוכיח שהחיילות מתבטלות. סלומון נשבע כי התמונה לא בווימה. השנה פגשתי במקרה את הנערה (עתה כבר מותר לומר שהיא אשה) ולה היתה גירסה שלישיית: בראותה את המצלמה בידו

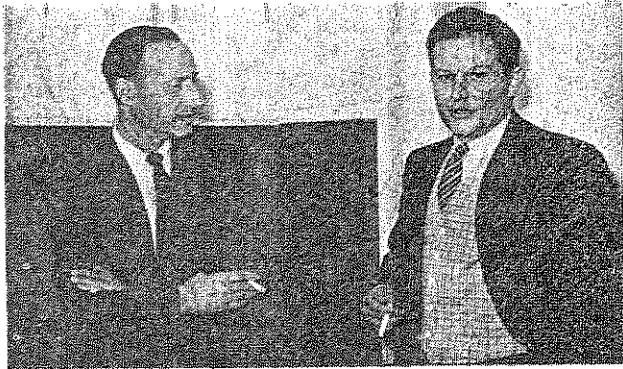
השער האחורי — אפריל 1960. בשער זה, בדרך כלל, הופיעו נושאים פיקנטים ורכילותיים

היה לפגוע בעתון, אך איאפשר היה להרוס מבחינה כלכלית. ככל זאת עבר העתון בשעתו מאבקי קיום קשים. במשך הישראלי אין מפעלים כלכליים בלתי תלויים. מאחר שהממשלה חולשת על האשראי, על הייבוא ועל רמת-המחירים, תלוי כל מפעל במישורן בממשלה — וככל שהמפעל גדול יותר, כן הוא תלוי יותר. הממשלה מעניקה הלוואות זולות למטרות "פיתוח", מספקת חומרי-גלם זולים, משחררת מפעלים "מאושרים" ממיסים מחניקים. יתכן כי העולם הזה הוא באמת המפעל הרציני היחיד בארץ, העומד מחוץ למשק טפילי זה. איתלות כלכלית זו היא בהכרח הצד השני של מטבע איהתלות הפוליטית. אין זו בלי זו. היא מסכייה מדוע יכול העולם הזה לומר דברים אשר שום עתון אחר בארץ לא היה מעז להעלותם על דל שפתיו. זוהי זכות גדולה — אך המחיר ששולם עבורה היה יקר מאוד.

תצפית

כל הכרזות שסודות

- צירוף בניסיון מניץ לממשלה לא התלוש את מעמדה של שר התרות, יעקב משה טולידאנו. לנרות שבתיקה רחוק שסודות כי בניי תמנה לזכור את שירת בולדאנו כפיני, הוא קיס איזו לאהרות מטיחה בה תפיסה לוי כי סמון וטריאיתו. ההספחות תצפית, רכנו פיון וסולדאנו כותיב ותיב מסופפת. ונד שער הפפנות הפתיח לא יו תומג גם כי פיון וסולד אגות ישראל יצטרפו כטייה תתי להפירות, ותיב אילוי להפתי טמא.
- אצפה להקמת ועדתחקירה שתתמנה עליוו שריחחיתוך אבא אבא, לומר הכיסון המור של תשנת ישראל הספורטיבית זאילי פינזה הפטרית רוחה — עט חותפה ארעה של הפפנות, נגרות בגא.
- בעיקבות גיווייהנפט בקירות נגבה, יחורו הבית הדי נכס לקרות במקומות שכבר זכו קודם לכן בכניעותלקרות וכמבאו יבשיה, כמכיל.
- לעבור למושג שפר, תצית הסוכנות לערוש משפחות הארונטיסטים המעורכות כמסוף כמושג עמירם.
- צערים תריסם נגד ישיבים שנהגו להחזיר את ארמר תיהם לחקלאים פרטיים, יהודים וערבים, וינקשו בקרוב עלי ידי מתקפת התתישות של הסוכנות. סוף טיפה את כוחה של הסוכנות לסלול נגד ישיבים אלה יתחפ כנראה חזק תועמולני להתישות מטיי.
- חנויות "משכית", תיפתחה בלונדון ובפאריס, סודות הדי כי כיו יות וידי ליוו המפניה, נגלל תולות המפניה תופס כפרה שיה כמשייתות לית פתוחה ופולין סמפית, כבת זכרמה, עי עי אילי וקנוד טרשם להקני את מסיבת נהרה וסמפית.
- קרוב לוודאי כי עניינו הכרס הישראלי יוסקנו מרוי

עמירם ונחמאס
זא. חורא, ... המפיקר

מדור "תצפית" של
"העולם הזה" הביא
תחזיות והערכות לגבי
מאורעות עתידיים.
אף הוא גוייס
למאבקיו של העתון

אשר חירשברי, הפפנות עי עיון תנסס הישראלי, תמחורו ננו ככר מוקנה וקרה ספפית, בהשפחות נציב הכרת תיחוד, פטרל הפיתוח הדי תשייה ותמנס, שחולה בוקט את מינת המפבר מכרוני של תפתיית תפריס הישראלי, עמיה לזיסי את המפוס של פוסר חוש לסיול כבעיה זר.

- ייעשו נסיונות להגביר את ספקתהחנק של הכיכות על רעת הקהל וחופש ההבעה, בין הפפנים החורזים: תצית להחבת מתייחודי של הפעיה נביקית מיסיס ותמנות תומס הפפיות, אפיות סוגריהשפוחים של הפפיות, כבת זכרמה, עי עי אילי וקנוד טרשם כמשל, נכר, עט: לפפית הפעות כי ריטון הפונדונגימה כמאז ורשם בפינות תיאש של מתייחודי המפנים, להמאות לזאר, ויה, גם סיפיה רועש לא נכס היעש הפפפית, עי לה 22 פעונה ונד מיטיי סיפיותהתועבה, שתיבדיו את פפוחתם ואתנות
- כלפסי עורו של יחורים מוקננים מושקאנו יעקש נסיון לתחזיר תועת גיווייהתיות לחיו המוטיסוק והתרבות של

לפני עשר שנים הצלחנו לגייס בסך הכל 7000 ל"י. 4000 ל"י מסכום זה הושקעו על-ידי שני אנשי-עסק פרטיים, אשר התרחקו כעבור זמן-מה, עת החריפו מאבקי העולם הזה. 3000 הל"י הנותרות באו מכיסם הפרטי של חברי-המערכת הראשונים. כשליש מזה הרווחתי כשכר-הסופרים על "בשדות פלשת". שלישי שני בא — הוי אירוניה של הגורל! — ישר מקופת משרד-הבטחון, שנתן לשלום כהן ולי כחיילים משוחררים, הלוואות-שיקום.

עוד לפני שצעדנו את הצעד הראשון שילמנו 5300 ל"י עבור רכישת השבועון מבעליו הקודמים. כך נשאר לנו הון חוזר בסך 1700 ל"י — סכום שהיה פחות ממחזור השבועון בחודש הראשון. כשסכום מגוחך זה בכיסנו יצאנו לקרוא תגר על העוצמה הכלכלית המקובצת של המשטר הקיים. עד היום איני יכול להבין איך לא פשטנו את הרגל בשנה הראשונה.

לפני כמה ימים ישבנו, כמה חברים, וניסינו לחשב שחור על גבי לבן בכמה כסף עלתה לנו מלחמתנו בכוחות המשטר. חישובנו את מחיר גליונות העתון שהממשלה היתה ממשיכה להזמין אצלנו מדי שבוע בשביל חיילי צה"ל, אלמלא בוטלה ההזמנה הקבועה שהיתה קיימת בשעה שהעתון עבר לירדנו. חישובנו את מודעות הממשלה והטרסטים ההסתדרותיים שלא נתנו לנו בתוקף החרם שהוכרז עלינו. חישובנו את מחיר הנייר-בקיבוצ שנמנע מאיתנו. חישובנו את מחיר אמצעי-העונשין הכלכליים שנקטו נגדנו.

הגענו לסכום המדהים של מיליון ו-52 אלף לירות במשך עשר השנים. זה היה המחיר הישיר של המאבק.

כנגד זה יש לחשב את הסכומים שהושקעו על-ידי יריבינו בנסיונות-הסרק שלהם לחסל אותנו. 400 אלף לירות הושקעו רק בשבועון ריחון, שהוקם על-ידי מנגנון-החושך כדי לסלקנו מן השוק. סכום דומה הושקע בשבועון הצבאי, שהיו סוגרים אותו מזמן לולא נחשב משום-מה למתחרה של העולם הזה. סכום של מאות אלפים הושקע בכיסוי הגרוענות וברכישת-ציוד מיותר לשבועון ההסתדרות, שגם הוא נחשב פעם כמתחרה לנו. אם נוסף לכך את הכספים שהושקעו בשבועונים מפלגתיים בישי-מזל כמו מצפן, את ההענקה שניתנה להבימה כדי להציג נגדנו את המחזה זרוק אותו לכלבים, את הוצאות הבילוש והעיקוב של מנגנון-החושך נגדנו במשך עשר שנים, ועוד — יסתבר כי הוצאו עד כה בין מיליון למיליון וחצי ל"י מכספי הציבור כדי לשבור שבועון זה.

איך בכל זאת החזיק העולם הזה מעמד מבחינה כלכלית, ואיך ביסס בהדרגה את בנינו הכלכלי כך שכיום איאפשר לחלום על הקמת עתון מתחרה ללא השקעה כספית אדירה?

התשובה העיקרית אינה, כמובן, כלכלית. כאשר החל הציבור מבין את מהות המאבק שגעש מסביב לעתון, התלכד סביבו גרעין נאמן של הרבה אלפי גברים ונשים שלא היו רק "קוראים" במובן המקובל של המונח, אלא כמעט חברי מערכת בלתי-פעילים. הם היו מוכנים לשלם כל מחיר לקיום העתון — ואילו היה צורך להכפיל מחירו, היו עומדים גם במבחן זה. במצב זה, אמנם אפשר

כל זה חייב את העולם הזה לארגן את עבודתו בצורה שאינה רגילה כלל בארץ, ואף לא בעולם. הפרופסור פארקינסון היה נהנה אילו ביקר במשרדנו — השוכן עדיין באותו מרתף בו שכן לפני שמונה שנים, למרות גידולו והתרחבותו של העולם הזה. קודם כל — פארקינסון לא היה מוצא אצלנו תיקים. פשוט אין. פרט לתיקית האינפורמציה (שמטעמים מוכנים איננו מחזיקים אותה במערכת) והתיקיה המינימלית של הנהלת הפנקסים, אין אצלנו ניירות, וגם אין פקידים ופקידות העוסקים בניירות.

עזרה לנו בכך תופעה שהלכה ונשתנה אצלנו. תיקי הקורספונדנציה שלנו פשוט נעלמו, בזה אחר זה. באחד הימים החלטנו שאין זה מתפקידנו לספק ניירות למנגנון החושך. החלטנו שלא נחזיק העתקות של מכתבים, פרט למימכים המעטים החשובים באמת. כך חסכנו תיקים, נייר, פקידים וטירחה למנגנוני הבילוש. לאחרונה אף צעדנו צעד נוסף בכיוון פארקינסוני זה: אנו כותבים את התשובות למכתבים על גבי המכתבים עצמם, מחזירים אותם לבעליהם.

וולינגטון המנוח אמר: "על החיילים לחום, לא לרשום!" לגבי עצמנו תיקנו את הפסוק: "עלינו לכתוב עתון, לא מכתבים."

גם בשטח העתונאי עצמו מבוצעת עבודת העולם הזה על-ידי צוות קטן-יחסית, מרוכז ודרוך. עוד לפני פירסום מאמריו הראשונים של פארקינסון (שלא במקרה הופיעו בארץ לראשונה בעולם הזה) למדנו כי קיים יחס הפוך בין מספר העובדים של עתון ובין טיב עבודתו. מעולם לא התרשמנו מאותם העתונים שניפחו את הצוות שלהם כבועט-סבון, התפארו בריבוי חברי-מערכת שלהם.

אנו אוהבים להתפאר דווקא בתכונה הפוכה: שאין במערכת זו אף איש אחד מיותר. איש העולם הזה עובד בעתון, נושם אותו, אוכל ושותה אותו, והוא חולם עליו בלילות — שבעה ימים בשבוע, 52 שבועות בשנה. ובשנים הראשונות עשה זאת במשכורת-רעב.

אחת מתוצאות-הלוי של שיטה זו היא המחזור המוגבר של חברי-צוות. אצלנו אין פנסיונרים. ולא כל אחד יכול להיות לאורך ימים במתיחות מתמדת, מול דרישות עתונאיות קיצוניות.

בעשר השנים האחרונות התבגרו מייסדי המערכת בעשר שנים (אף לא יום אחד פחות!), אבל הגיל הממוצע של חברי המערכת עלה אך במעט. עובדים עתה בעתון צעירים שקראו אותו בבית-הספר העממי. הם החליפו חברים יותר ותיקים, שנשאו כמה שנים בעול. אלה, חניכי העולם הזה, מהווים כיום את השיכבה היותר תוססת, כמעט בכל מערכות העתונים. עד היום אין כרטיס-כניסה טוב יותר לעבודה בכל עתון שהוא בארץ מאשר תעודה של העולם הזה.

דבר אחד אני מעז לנחש: שום אדם שעבד אי-פעם בשבועון זה אינו מאושר לגמרי בעתון אחר. אי-אפשר להשתתף במשך כמה חודשים או שנים בהרפתקה זו ששמה העולם הזה, לנשום את אווירת-החופש המופלאה של עתון בלתי-תלוי באמת, לחוש את המתח העילאי של מאבק בלתי-שווה נגד גדולי הארץ — ולהיות מאושר לגמרי באווירה הבורגנית השקטה של עתון רגיל, המשמיע את קול אדוניו ועובד לפי השעון.

רק עובדת אחת עזבה אותנו כדי להגיע אל האושר. היתה זאת

פקידה צעירה, שהיתה ממונה על מיון המכתבים שהגיעו לרותי. מכתב אחד כה מצא חן בעיניה שהפקיעה אותו לעצמה, מנעה את פירסומו, השיבה לאיש בעצמה. כעבור חודש התחתנה עם איש זה. התופעה המופלאה ביותר בעשור זה של העתון היא כי חברי-המערכת באו והלכו — וביניהם אנשים בעלי כושר רב בשטחם — מבלי שהדבר השפיע על דמות העתון. כעורך ראשי, אני יודע ומעריך את תרומתו של כל אחד מהם. אך אין כמעט דבר בעתון שאפשר לשייכו לאיש אחד, יהיה אשר יהיה.

אחת הסיבות לכך נעוצה בשיטת העבודה של העולם הזה. אין היא מבוססת על עבודת-יחיד של כוכבים. היא דומה יותר לפעולת תזמורת או קבוצת-כדורגל. כל כתבה, כל תמונה, כל קאריקטורה, כל שער, עובר שלבים רבים של דיון, של עשייה, של עריכה. מחליפים עליו דעות, מתייעצים, מעבירים מאיש לאיש. בסוף באמת קשה לקבוע חותמו של מי טבוע על מה. החותם הוא תמיד הקולקטיבי. לכן אין זו התחמקות ואין זו פראזה כאשר, בהישאלנו מי כתב כתבה מסויימת, אנו רגילים לענות: "מערכת העולם הזה!". הסיבה השניה, והעיקרית, להמשכות הרוחנית של השבועון, אינה טכנית, ישנה אישיות של העולם הזה שאינה תלויה באישיות של אף אחד מאתנו. לעתים קרובות קשה לקבוע אם אנו עורכים את העולם הזה, או שהעולם הזה עורך אותנו. אולי זה נכון לגבי כל מוסד גדול, בעל אופי ברור ומגובש. צה"ל אינו תלוי באישיותו של רמטכ"ל או קצין זה או אחר. העולם הזה הוא בעל אישיות משלו, רוח משלו, אופי משלו — בלי כל קשר לאישיותם, לרוחם ולאופיים של עורכיו ועובדיו.

★ ★ ★

לולא האמנתי בלב ובנפש שזה כך — שהעולם הזה עומד בהרבה מעל לכולם, המשרתים אותו — לא הייתי אומר את הדברים שאני מתכוון לאומרם עתה. כי אחרת היה טעם הדברים פגום.

העתון ההמוני, הממלא יעוד בחברה דמוקרטית, הוא תופעה מודרנית מאוד. הוא פרי אופייני של התקופה החדשה — תקופת החינוך הכללי, הבחירות הכלליות והדפוס החדש. אולם התפקיד שהוא ממלא בחברה אינו חדש. יש לו תקדים. ותקדים זה עומד לנגד עינינו כיום כפי שעמד לפני עשר שנים: לא כדבר שהשגנו, אלא כאיריאל שיש לשאוף אליו.

אני מאמין כי עתון אמיתי חייב למלא בחברה של ימינו את אותו התפקיד בדיוק שמילאו הנביאים בימי קדם — כמטיפים בשער, כמבטאים את המצפון החברתי והלאומי, כמצליפים על עור הרודנים וכמגינים על חסרי-הישע.

לא פעם, בימים קשים של מאבק, כשעמדנו בודדים לחלוטין מול כוחות שעלו עלינו עד אין שיעור, שאלתי את עצמי: מדוע חייבים אנחנו לריב עם כולם? מדוע איננו יכולים להיות מקובלים על חבריות? מדוע נגזר עלינו להיות כה בודדים במערכה, עד כי

הנדון:

אביירי התחלם

הורחקו ממנה במרוצה השנים, את כל אנשי הוסיין המטר פים לדעות ציוניות-כלליות בנוסח זה או אחר? מדוע לא לזייס למפלגה אנשים כמו ליבנה ושות', שחברו במו ידיהם את כבעד-הבחירות של הצ"כ לבחירות האחרונות? עסקנים שעשו את הכל כדי לפלל כל מתו? רה פוטנציאלי בצמרת המפלגה, שמנעו בכוח בעד אנשים חדשים מלהצטרף למפלגה? כיצד הם מעויים להפריח סימנות על איחוד?

לא פעם השגינו את המשטר המפלגתי הקיים לתקופה הפיאודלית. המלחמה הנוכחית על שיטת-הבחירות מהלילה להזכיר את סוסה של אותה תקופה — את מלחמת הפרונדה במאה ה-17. באותם ימים ניסה מלך צרפת ללכוד את המדינה במשטר

פניה היא שוב לזנבות המפלגתיים, לאותם שמות עייפים ומשומשים הידועים מכל עצועמה המפלגתית. העסקנים אינם מעוניינים לשתף בנושמה "ציוניות" זו אנשים שאינם שמורים בצורה זו או אחרת, של המפלגות השונות.

עסקני המפלגות מרגישים בנוח כאשר הם ממכסים באחד האולמות, בבניין הכנסת, וכוחתים ביניהם בירת של "ספור לי ואשמור לך", בנוסחה: "אני מבטיח שלא להצביע עם מפא"י ונדבכם, בתנאי שאתם תבטיחו שלא להצביע עם מפא"י ונדוני או: "אני נותן לועז ארבעה וחצי משוררים, אלוף אחד ושלשה שחקנים מהמחפן שלי — בתנאי שאתם תתנו שני אלופים ושלושה וחצי סופרים". אבל לזייס כוחות השבים לעורר הנועה ציונית אמי

תה — הם ושלום! זה יותר גרוע, בעינינו, מאשר להיכנע לבן-גוריון. האנשים החדשים יכולים לפלוט לתוך המפלגה, ולעצור את נעמז-העסקנים השולטים בהן כיום. והכוחות החדשים עלולים להתחרות במפלגות עצמן.

זאת גישה אבסורדית, ניכח הסבנה האיומה הצפויה כיום לעצם קיום המפלגות. אולם היא טבעית לגמרי נוכח אומי המפלגות.

בארץ דמוקרטית, המסדר העיקרית של כל מפלגה היא לזייס כוחות חדשים, כל איש-יבור מפורסם, כל דמות נערצת, כל גיבור זבאי או ספורטאי דגול, המצטרפים למפלגה — הריכם תוספת כוח לה, המבטיחה את סוכייה להגיע אל השלטון. מעל לכל מפלגה תלוי שלט מאיר-דיניסו, ברון הבאי!

בארץ המוצב הפוך, מעל למל מפלגה תלוי שלט: "אזרח הבאי!" ראשי המפלגה כוננם בוהרים מעוניינים לרכוש אנשירשורה, אולם אנשי-יבור? הם רשעום!

כי המפלגה הישראלית היא גוף כלכלי, ראשיה מבקשים להפיק ממנה תועלת — משרות נוחות, רשיונות-ייבוא, וסיעות לחוץ-לארץ, כבוד ופריסומה, כל אדם רציני המצי סוף לצמרת המפלגה — הריחו מתחרה פוטנציאלי.

לכן עסקנים מוטב ראשי המפלגות בנידוש חברי הצמרת שלהן. די להזכיר את גורלו של ישראל רוקח במפלגת הציונים הכללים, את גורל עסקני פועלי-ציון-שמאל במפלגת אחדות העבודה, ואת גורל מאות הרביוניסטים ואנשי-האצ"ל הוותיקים שסולקו מצמרת חרות-מפלגות אחרות, כגון

שבועי עמבר-פורסם העולם הזה מאמר התייב לשי מש אתה-אזעקה לכל אשר דמות המדינה וקרה לו. חובנו היה ממדיני בעל המאמר צידד בהנחה שיטת ה- במדינה האזורית-הרובנית מתוך הבנה מלאה שזו תביא לדיקטטורה רדונית. הוא קיחה כי אחרי היתוצר, דיקטטור היה נראה, יקומו בארץ כוחות שיפילו את המשטר הקיים כנסת הרוגע, ברוך של מלחמת-שיחורר מוויינות.

קאיש שכזה זכרים אלה אינו איש משולי החברה, גם לא עובד-בטל צמאים או תוכנית-פיות, משה ברש הוא במעט-צבר, קרוב-שפתחם ובן-ביהם של כמה מגדולי מסא"י, לוחם ששרת גם בהגנה וגם באצ"ל, ושתקריב למען השלטה את שתי רגליו.

אני שולל את דעתו. כפי שכבר ציינו פעם, זכויות לי דעות אלה את הקומוניסטים הגרמנים שסיעו בשנת 1929 לעצמה זויסלר לשלטון, מתוך אמונה כי הדיקטטורה הי

"הנדון" — מאמרו הקבוע של אורי אבנרי, בפתח הגיליון, בו הביע את דעותיו

איננו יכולים לטמון על עזרתו של איש גם בעמדתו על נפשנו ממש, כשאיינו זויס ללא אקדה טעון בכיס?

באותם הימים נוכרתי בפסוקים שלמדתי פעם בבית-הספר, לפני ימים רבים. פתחתי את התנ"ך ומצאתי אותם בספר ירמיהו: "אוי לי אמי כי ילדתני, איש ריב ואיש מדון לכל הארץ. לא נשיתי ולא נשו בי — כולו מקללני!"

איש אינו שואף להיות איש ריב ואיש מדון. כל-יך הרבה יותר נעים להיות חביב על כולם, לקבל טפיחת-גב מידי ראשיה-ממשלה, להיות מוזמן לשיחה ברדיו, לנאום במועדון המסחרי והתעשייתי, להישלח על חשבון הממשלה או אל-על לסיוור בגאנה או בבורמה. מי אינו רוצה להיות מקובל בחברה ה"הגונה", בין כל האנשים

המושגים "נביאי־אמת" ו"נביאי־שקר" אינם כה פשוטים. אין להניח כי נביאי־השקר דיברו או כתבו רק שקרים. החטא האמיתי שלהם היה שעשו שקר בנפשם. הם עשו את מלאכתם רמיה. תחת להקשיב לאמת הפנימית שלהם, הם הקשיבו לקול המלך, או לקול ההמון. והמוסר העברי לא גרס, כמו הפתגם הרומאי, כי "קול המון כקול שדי".

יש אמצעי פשוט להבחין בין נביאי־האמת לבין נביאי־השקר — וגם בין צאצאי שני המחנות כיום. אלה גם אלה היו עסוקים במאבקים למיניהם. אבן־הביתן היא: בעד מי הם נלחמים, ונגד מי?

נביאי־האמת היו אלה שלחמו תמיד — ללא מקרה יוצא מן הכלל — בעד החלשים, נגד החזקים. לא במקרה לחם אליהו בעד נבות, נגד אחאב — למרות שאחאב היה גיבור־חיל אמיתי, מדינאי בחסד. אליהו לא יכול היה ללחום בעד אחאב החזק נגד נבות החלש. נביאי־האמת לא נמצאו מעולם בצד הגדודים החזקים. שם נמצאו נביאי־השקר, ועל כן היו נביאי־שקר.

גם זו טענה שאפשר להשמיע בשם העולם הזה, ללא חשש של סתירה: ככל מאות המאבקים הקטנים והגדולים בהם היינו מעורבים בעשר השנים האלה, לא היה אף מאבק יחיד בו עזרנו לחזק ללחום בחלש. במקרה או שלא במקרה, תמיד מצאנו את עצמנו, איך שהוא, ערוכים במערכה נגד המכונה הגדולה, נגד מחלקי השלל והכיבודים, נגד גדולי המדינה.

ולעתים קרובות — קרובות מדי — מצאנו כי אנו לבדנו. תופעה מוזרה היא — אולם מן הרגע הראשון של הקמת מערכת זו, נתקלנו בשינאה אחידה, מתמדת ובלתי־פשרנית מצד כל שאר העתונים במדינה. מעולם לא מצאתי הסבר לתופעה זו. אין היא רק נחלת העתונים המפלגתיים הצמודים למשטר בלב ונפש. לא פעם קרה שמנהיגי מפלגה פלוגית ביקשו בשיחות פרטיות לשפר את יחסיהם עמנו — והודו בפה מלא ובבושת־פנים שאין הם מסוגלים למנוע בעד עורכי העתון שלהם להשמיץ אותנו בזדון ובחזמה.

בעשר השנים האלה הופיעו בעתון הארץ כחמשת אלפים קטעים על העולם הזה. הם מתויקים בתיקינו — אחד התיקים המעטים שאנחנו שומרים עליהם. אולי עשרה אחוז מהם כתובים ברוח ניטראלית. כל השאר — למעלה מארבעת אלפים וחמש מאות קטעים — כתובים בשנאה בולטת. מי שקורא אותם — ורק אותם — מוכרח להגיע למסקנה כי העולם הזה כולו זדון, כולו שקר, כולו הרס, כולו טימטום, כולו בגידה — ושמעולם לא עשה אף מעשה טוב אחד במשך עשר שנים.

לעתים מגיעה תופעה מוזרה זו לאבסורד ממש. זכורני כי פעם שפטי שופט לקנס קטן על עבירת תנועה — מסוג הקנסות אשר מוטלים בכל יום למאותיהם ברחבי הארץ. למחרת היום הופיעה ידיעה זו בהבלטה בכל עתוני הארץ, ללא יוצא מן הכלל. באותו יום עצמו הוזכר שמי, במקרה, בקשר עם פרשה בינלאומית. אף לא עתון אחד הזכיר את הדבר.

כמה פעמים הוטחה בפנינו ההאשמה כי אנו אנשי הרס שביקורתנו אינה "קונסטרוקטיבית", שאנו שוללים את הכל, שאנו מערערים את המוראל? גם לכך יכולנו למצוא תקדים עתיק בדברי הנביאים. ירמיהו למשל תיאר את השליחות שהוטלה עליו כך: "ראה, הפקדתך היום הזה...לנתוש ולנתוץ ולהאביד ולהרוס, לבנות ולנטוע".

ארבע מלים של הרס, ורק שתיים של בנין.

ולא במקרה.

כי השלילה היא החלק הקשה ביותר של מלאכת הבנין. לשבור את השקרים המוסכמים, לפנות את השטח משרידי בנין רקוב אך מקובל, למגר את כל בעלי־החזקה המעוניינים בהמשך המצב הקיים — זה קשה יותר ומסוכן יותר מאשר לבנות בשטח הריק. העוסק בכך אינו יכול ואינו צריך לקוות לפופולאריות. הוא חייב להסתפק בהכרה כי הוא מבצע את השלב הראשון והחשוב ביותר של הבניה.

איני יודע כמה פעמים נשאלנו, בכתב ובהופעות בעל־פה, מה הבדל בין ביקורת קונסטרוקטיבית לבין ביקורת דסטרוקטיבית. ענינו תמיד: אין כל הבדל. יש רק הבדל בין ביקורת נכונה לבין ביקורת כוזבת. והייתי יכול להוסיף: בין ביקורת הנאמרת מתוך אהבה לאדם ולארץ, לבין ביקורת שמקורה בשנאה ובקנאה.

אני מאמין שאנו נקיים מזו האחרונה. אנחנו אנשי ריב ומדון. אך איננו אנשי שנאה וקנאה. אולי מפני שזו מערכת צעירה, ואולי מפני ששורר בה בטחון עצמי מופרז — נדמה לי שבעשר שנים אלה לא הודפסה כאן אף מלה אחת בנפש מרה ובלב שונא.

הנביאים, שדבריהם נשתמרו, לא היו הנביאים היחידים בשוק הנבואה של ימי־קדם. יש להניח כי דבריהם לא היו הנפוצים ביותר, והם עצמם מודים כי לא היו המכובדים ביותר. הם היו מינוט זעיר לעומת אויביהם, שקראו להם "נביאי־שקר". נביאי־שקר היו העתונאים־מטעם — אותם שפירסמו את אשר שמעו מפי דוברים רשמיים. כאשר היה המלך יוצא למיבצע צבאי בלתי־צודק, היו נביאי־השקר מברכים את נשקו. כאשר היה המלך מחוקק את חוק נכסי־נפקדים כדי להפקיע את כרמו של נבות, היו נביאי־השקר מהללים אותו על יוזמתו הכלכלית הברוכה. כאשר היה המלך כורת ברית הרת־אסון עם מצריים, היו נביאי־השקר משמיעים דברי־פשרנות לתפארת האוריינטציה המדינית הנבונה.

נביאי־השקר היו, בלי ספק, עמודי־התווך של החברה ההגונה דאז. הם חילקו איש־לרעהו פרסי־נבואה על־שם סקולוב, לפי הוותק והמפתח המפלגתי. משרדיהם שכנו בארמונות־שן, והם דהרו בדרכים במרכבות־קאדילאק.

ואילו עתה, מי יודע על קיומם? לא נשאר להם זכר — אלא בספרי אויביהם, נביאי־האמת, אותם רדפו והשמיצו וקיללו ככל יכולתם. התתכן השפלה שלמה יותר?

נתקלנו בכל תופעה של איבה מצידו — עד אשר חל שינוי מסויים בקרליבך עצמו.

לפני כן פנה אלינו, באמצעות ידיד משותף, ושאלנו אם יש מקום למשאומתן על איחוד מעריב והעולם הזה. השבנו תשובה חיובית בלתי-מחייבת. נפגשנו כמה פעמים — תחילה במשרדו של המכר המשותף, לאחר מכן במלון פארק. היה ברור גם לו וגם לנו, כי שילוב צהרון ושכועון במערכה אחת טומן בחובו יתרונות רבים, הן עתונאיים והן כלכליים. בשיחה האחרונה הסתמן הסכם, שיהיה מבוסס על עצמאות של שני העתונים במסגרת משותפת.

בלילה הירהרתי בדבר שוב. ידעתי שמבחינה אישית, זו הדרך לעושר. קרליבך אף רמז שהוא מייעד לי מעמד של יורש-עצר באימפריה המשותפת. אולם כנגד כל זה בא לי פיקפוק מכריע. ידעתי שאנו מסכנים דבר שאין לו תחליף — איי-התלות המוחלטת של העולם הזה. וקרליבך כבר החל אז מראה נטיות של שאיפה אל מעמד של כבוד רשמי, נטיות שהובילו אותו בסוף לתפקיד של משרת השלטון.

למחרת היום הודעתי לו באדיבות שאין אנו יכולים לקבל את הצעתו, וכי אנו מקווים שהדבר לא יפגע ביחסים בין שני עתונים. התשובה שלו באה כעבור כמה חדשים, בצורת שני מאמרים ארסיים, בהם האשים אותנו בכל הפשעים, מפורנוגרפיה ועד לרמאות.

ענינו לו בהתאפקות, אך לא יכולנו לשים קץ למלחמה. באחד הרגעים הקשים ביותר של קיומנו, בשיא המערכה על חושיסטאן, כאשר הוטמנו פצצות במערכת ובדפוס שלנו, שאחת מהן פצעה פועל, נעץ קרליבך את הסכין בגבנו. הוא טען, לא פחות ולא יותר, וללא נסיון קל שבקלים להוכיח זאת, כי טמנו בעצמנו את הפצצות אשר רק במקרה לא גרמו לאבידות בנפש. כל אנשי מנגנון-החושך ומשטר-סוהר מחאו לו כפיים. הפעם לא התאפקנו, והחל דו-שיח שלא היה מן הנעימים.

אני מזכיר פרושה זו מפני שהיא מצביעה, לדעתי, על מקור שנאתם של העתונים להעולם הזה — שנאה שמקורה במלחמה בין שני מחנות-הנביאים בימי קדם. יש לנו הרבה ידידים במערכות השונות, ורבים מן הידידים האלה ממהרים לספק לנו ידיעות שאין בכוחם לפרסמן בעתוניהם המפלגתיים והמשוחדים. אולם המערכות עצמן חדורות שנאה בלתי רציונלית כלפינו.

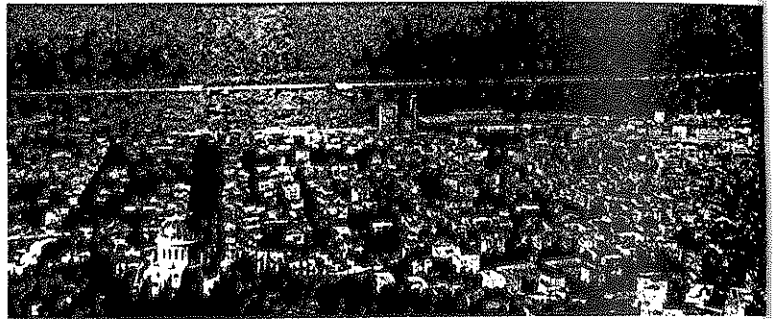
סבורני — ואמרתי זאת לא פעם — כי הסיבה נעוצה ביסורי-המצפון של אותם העורכים. עצם קיומנו הוא כתוכחה וכנוזיפה לגביהם. העובדה שמערכת אחת היא בלתי-תלויה, שהיא כותבת כאוות נפשה, שהיא מפרסמת כל דבר שהיא חושבת לנכון — מזכירה להם שאין בכוחם לנהוג כך אף הם. בגלל אותה סיבה הושלך ירמיהו אל הצינוק וניתן על המהפכת.

יש עוד לקח חשוב שאפשר ללמדו מן הנביאים של ימי קדם.

הדוגמה האופיינית ביותר ליחס זה היא פרשת היחסים בין העולם הזה ובין עזריאל קרליבך המנוח. קרליבך, כמו יורשיו במעריב, היה בעל כשרון גדול למצוא לעצמו יריבים חלשים. כמעט תמיד לחם הוא (כמו יורשיו כיום) בצד החזקים, נגד חסרי-הישע. הוא לא היה צאצא הנביאים, אבל הוא היה עתונאי מוכשר.

כאשר רכשנו את העולם הזה, לא ידענו כי בעליו הקודם של השבועון ניהל משאומתן מקביל עם קרליבך שגם הוא היה מעוניין ברכישתו. כאשר הקדמנו אותו, מן הסתם פגע בו הדבר. אבל לא

חיפה, חיפה... עמוד מתוך "העולם הזה", ספטמבר 1954. "העולם הזה" יצא למלחמת חורמה ב"חיפה האדומה" של אבא חושי

חיפה הטהורה והרעה

חיפה הבריא בנפול חיפה ושהי חיפאיות
במתח של בית אפוקטפ - שלושתם אובי
ימים לער שחיא בעלית אובי יחיד באינו
- עיר של תעשייה ועולם תחנות. נני נהדר
ומשכנות טובי. סדר חופתי ושלטון מורכב.
מגריש-משחקים ומפגש-יליה חוסים.
עיר הבניה שכבות שכבות - כמו עוגת
קדם - לפי הצעמות השוכנים בה. זוהי
תחסינה הראשונה בסידרה: עיר ישראל.

272 דיסה: הטוב והרע, עמוד מתוך נכיון העולם הזה 1954.

ימים. אין
האמיתי
יה. תחת
או לקול
זי "קול

יי-השקר
עסוקים
ש, ונגד

יצא מן
זו בעד
מדינאי
נבות
ם. שם

חשש
היינו
עזרנו
נו את
נגד

:

הקמת
נד כל
אין
ונפש.
יטיות
שאיך
בודון

טעים
טעים
ברוח
זאות
זותם
שקר,
אף

פעם
זשר
יעה
ותור
אף

זיעזענו את הירחמיאלים עוד בשבועות הראשונים, כאשר נתנו בפעם הראשונה בארץ כיסוי אמיתי, לפי מיטב המסורת האנגלו-סאכסית, לפרשת הרצח בגן-מאיר. זיעזענו את הירחמיאלים שנית, כאשר שמנו בפעם הראשונה נערה יפה בבגדיים על השער. זיעזענו אותם פעמים רבות לאחר מכן. אני מקווה שנוסיף לזעזע אותם, את צביעותם החסודה, את מוסריותם הכוזבת, את שקריהם המוסכמים. כאשר הירחמיאלים יחדלו להזדעזע למראה העולם הזה. תגיע העת לערוך כאן בדיק-בית.

★ ★ ★

ברגע זה מונח הגליון ה-526 שלנו על האוכניים, והוא לגבינו חדש ויחיד-במינו ובעל אישיות משלו, כמו כל ילד של אמא, כמו כל 525 הגליונות שקדמו לו. וכמו כל 525 הגליונות שקדמו לו, תיערך עליו הצבעה גלויה באלף קיוסקים, שהם הקלפי. איננו מוציאים גליון זה באופן שיגרת, והקהל לא יקנה אותו באופן שיגרת. הגליון יזכה לביקורת ברחוב ובתוך המערכת. מסופקני אם יש עוד עתון אחד בעולם אשר כל גליון שלו נידון בנפרד, בלהט כה רב, על-ידי יוצריו וקוראיו.

יקראו אותו חסידי העולם הזה, אותם שהם שותפינו במפעל. יקראו אותו סתם קוראים, שיתחסו אליו כאל עתון רגיל. יקראו אותו גם אויבינו — לעיתים נדמה לי שהם שותפינו לא פחות. במקרים רבים אנו נוכחים לדעת כי הם מעריכים את העתון, מכבדים אותו וזקוקים לו אף יותר מידידנו. אילו נסגר העולם הזה היום, היו אויבינו מרגישים אף יותר מידידנו כי משהו חשוב, משהו מיוחד, נעלם מן ההווי הישראלי.

בעשר שנים אלה עשינו טובות להרבה מאות אנשים, ואפשר לספור על אצבעות ידינו את אותם שהודו לנו על כך. לעתים נדמה לנו כי דווקא אותם שנבנו על עמודי העולם הזה הם הראשונים המוכנים לנעוץ סכין בגבנו. ואילו "אויבינו", אותם שדעתם שונה מדעתנו והמתנגדים לכל מעשינו, חשו לא פעם לעזרתנו, בצורה שקטה וסודית, ברגעים מכריעים.

את כולם — אויבים וידידים — אני רוצה לברך בשם המערכת, בשם האריה הנושא את הסיסמה "בלי מורא — בלי משוא-פנים". איננו חוגגים את היובל הזה. הוא יום-עבודה לנו, ככל יום-עבודה אחר. אין לנו הרגשה שעברנו דרך ארוכה. כי העיקר עוד לפנינו.

הם דיברו על ההמונים והם לא נרתעו מכל אמצעי כדי להמריץ את ההמונים להאזין לדבריהם.

היתה זאת שאיפה הגיונית. שהרי אם דבר אלוהים חיים היה בפיהם, תפקידם היה להביא דבר זה לכל — ולא רק לשכבה קטנה של אניני-טעם.

האנשים ההגונים של אז עיקמו לבטח את אפם למראה הטכסיסים הסנסציוניים של הנביאים. כי אלה לא דיברו בסגנון הפועל הצעיר. הם דיברו בשפת ההמון. הם השתמשו בתעלולים ובלהטותים מכל הסוגים — ירמיהו החביא אזור פשתים, התהלך בחוצות כאשר מוסרות ומוטות על צווארו, שבר בקבוק חרט. האפשר לתאר סנסציות זולות יותר?

אין לנו גם ספק כי העתונות ההגונה הגיבה כראוי על הפורנוגרפיה הנלוזה של הדורנליסטים ההם. יחזקאל, למשל, אף גירה את המון רודף-הסנסציות בתיאורי-מין פלאסטיים: "שתיים נשים בנות אם אחת היו. ותזנינו, כמצריים בנעוריהן זנו. שמה מועכו שדיהן, ושם עשו דדי בתוליהן...ותזן אהלה תחתי, ותעגב על מאהביה, אל אשור קרובים. ותתן תזנותיה עליהם, מבחר בני אשור כולם, ובכל אשר עגבה, בכל גילוליהם נטמאה. ואת תזנותיה ממצריים לא עזבה, כי אותה שכבו בנעוריה, והנה עישו דדי בתוליה וישפכו תזונתן עליה..." האמנם אי-אפשר היה להביע רעיון זה בשפה נקייה יותר, בלי להיעזר בסממנים זולים של מין ופשע? הנביאים שמעו את כל הביקורת הזאת, והם צחקו לה. הם ידעו למשוך את לב ההמונים ולרתק את תשומת-לבם. יתכן כי גם נביאי-השקר ידעו מלאכה זו. ההבדל היה רק זה: שנביאי-האמת השתמשו בלהטותים אלה כדי לנטוע בלב ההמונים זרע של אמת. והרי זה, במשפט אחד, המתכון המערכתית של העולם הזה.

כאשר יצאנו לדרכנו, לפני עשר שנים, היה דבר זה ברור לנו לגמרי. ידענו שכל קיומו של שבועון בלתי-תלוי, מוחרם ומנודה כזה, יהיה תלוי ביכולתו לפנות אל ההמונים הרחבים, לרתק במידה שווה את חברי-הכנסת ואת בעל האיטליז, את הספרנית ואת הספרית. הרכב הגליונות השתנה בתקופות שונות, בהתאם למידת הערנות של הקהל לבעיות הלאומיות הגדולות אולם המתכון היסודי לא השתנה, והוא גם לא יוכל להשתנות, מבלי שיקדם לכך שינוי מוחלט בהרכב החברה הישראלית.

לולא היינו מוכנים ללכת בדרך זו, לא היינו צרכים לפסוע את הפסיעה הראשונה לפני עשר שנים. פסענו אותה בהכרה מלאה.